

OSZUSTWA I WYLUDZENIA TOWARU – JAK WERYFIKOWAĆ PODWYKONAWCÓW?

W białych rękawiczkach

Jerzy Różyk
Ekspert ds.
oceny ryzyka
w transporcie
i ubezpieczeń
transportowych
CDS Kancelaria
Brokerska

Z uwagi na to, że oszustwo jest popełniane bez użycia broni i przemocy fizycznej, oszustów zwykło się nazywać przestępcami w „białych rękawiczkach”. I choć w polskim wymiarze prawnym owo oszustwo jest zagrożone karą do 8 lat pozbawienia wolności, to „przyciąga” przestępców zapewne dolnym wymiarem kary, wynoszącym 6 miesięcy. Wymiar kary nie jest jednak jedynym czynnikiem wpływającym na taką orientację przestępców. Dosyć silnymi motywatorami są: stosunkowo niska świadomość spedytorów i przewoźników, postęp techniczny i dynamiczny rozwój sieci globalnej, które dają przestępcom wręcz nieograniczone możliwości w uprawianiu przestępczego procederu.

Co zatem musimy wiedzieć, aby obronić się przed oszustem?

1. Oszuści zazwyczaj działają w sposób zorganizowany. W takiej grupie przestępczej często uczestniczą przestępcy z różnych krajów, najczęściej z Węgier, Rumunii, Bułgarii, Słowacji i Mołdawii. Zazwyczaj podszywają się pod lokalne firmy transportowe, choć wykorzystywane są również dokumenty firm z innych krajów takich, jak: Ukraina, Słowenia, a także Włochy i Niemcy. Bariera językowa uniemożliwia właściwą ocenę dokumentów i samych oferentów, w związku z czym spedytory mają ograniczone możliwości ich weryfikacji. Ten przestępczy proceder jest uprawiany również w Polsce, niemniej jednak z powodu łatwiejszego dostępu do danych rejestrowych, a tym samym większych możliwości weryfikacji oferentów i ujawnienia ich faktycznych zamiarów, przypadki podszywania się oszustów pod polskie firmy transportowe raczej nie są częste;
2. Dokumenty otrzymywane od oszustów w większości przypadków są autentyczne, gdyż oszuści najczęściej podszywają się pod istniejące firmy. Weryfikacja danych w odpowiednich rejestrach pozwala na weryfikację autentyczności firmy oznaczonej w dokumentach, nie pozwala jednak na ujawnienie oszusta, który posługuje się takimi dokumentami. Oszuści często jednak legitymują się dokumentami już nieistniejących firm, co uzasadnia podejmowanie przez spedytatorów działań weryfikujących we wszystkich możliwych źródłach, jak np.: europejski rejestr VAT, rejestry przedsiębiorców, rejestry wydanych licencji, krajowe ewidencje działalności gospodarczej itp.;
3. W większości przypadków polisy OCP są autentyczne, gdyż albo zostały zawarte przez firmy, pod które podszywają się oszuści, albo też zawarte (i nawet opłacone) przez samych oszustów. Jednakże polisy OCP często zawierają wykazy pojazdów, którymi ubezpieczający wykonują przewozy. Do wyludzenia towarów oszuści wykorzystują kradzione pojazdy, zatem

w przypadku posługiwania się przez nich takimi polisami, dane pojazdów w polisach są fałszowane;

4. Oszuści zwykle bazują na zaufaniu i raczej nie spodziewają się, że spedytór będzie ich weryfikował. W przypadku, gdy oferent kontaktuje się za pomocą telefonu komórkowego, niezbędne jest zapytanie go o numer telefonu i nazwiska pracownika firmy, w imieniu której występuje lub której dokumentami się posługuje. Istnieje duże prawdopodobieństwo, że oszust zrezygnuje z próby przejścia zlecenia, gdyż podanie właściwego numeru telefonu może spowodować ujawnienie jego zamiarów;

Wybór oszusta najczęściej wiąże się z rażącym niedbalstwem. Jak potwierdza liczne orzecznictwo, za rażące niedbalstwo może być uznane np. posłużenie się przewoźnikiem, który nie zapewnia należytego wykonania przewozu lub nie gwarantuje wypłaty odszkodowania. Rażącym niedbalstwem jest również niepodjęcie przez spedytora lub przewoźnika odpowiednich działań weryfikacyjnych, niekierowanie się ograniczonym zaufaniem wobec nowego kontrahenta, jak również bierność przy zatrudnieniu podwykonawcy.

Zatrudnianie podwykonawców przy przewozach drogowych towarów jest zjawiskiem normalnym. Istniejące prawo nakłada na spedytatorów i przewoźników obowiązek dochowania należytej staranności przy ich wyborze, tym samym zmusza do ich weryfikacji. Spedytory i przewoźnicy mają jednak ograniczone możliwości weryfikacji, gdyż oszustami są zazwyczaj osoby zagraniczne, co uniemożliwia właściwą ocenę dokumentów i samych oferentów. Efektem zlecenia przewozu towaru oszustowi jest zazwyczaj bezpowrotna utrata towaru oraz ponoszona przez zlecającego odpowiedzialność za powstałą szkodę.

© Fotolia

oszust. Kontakt pod wskazany numer telefonu nie spowoduje zatemżądanego efektu;

6. Oszuści korzystają z darmowych adresów mailowych założonych na różnych stronach i portalach internetowych, co zapewnia im anonimowość i uniemożliwia ich identyfikację. Kontakt z oferentem poprzez wskazany adres poczty elektronicznej również nie spowoduje ujawnienia oszusta;

7. Oszuści najczęściej podszycją się pod firmy, które nie są zarejestrowane na giełdach transportowych lub jedynie powołują się na ofertę spedytora zamieszczoną na giełdzie. Rzadko natomiast podszycją się pod zarejestrowanych przewoźników, gdyż próba kontaktu za pośrednictwem komunikatora (jeżeli giełda daje taką możliwość) może doprowadzić do ujawnienia oszusta. Brak takiej firmy na giełdzie

transportowej powinien wzbudzić wątpliwość co do zamiarów oferenta i doprowadzić do jego szczególowej weryfikacji. Zdarzają się również przypadki, że oszuści dokonują włamań na konta uprawnionych użytkowników giełd transportowych, co pozwala im na korzystanie ze wszystkich możliwych narzędzi, w tym również komunikatora. Pozwala również spedytorowi na wykorzystanie danych

Tabela . Metody weryfikacji nowych podwykonawców (oferentów) pod kątem skuteczności ujawnienia oszustwa

Lp.	Metoda weryfikacji	Podmiot weryfikowany	Poziom skuteczności ujawnienia oszustwa
1.	Próba uzyskania od oferenta numeru telefonu oraz nazwiska pracownika firmy, w której imieniu oferent występuje i której dokumentami się posługuje.	Oszust	Bardzo duża
2.	Wykonanie telefonu na ustalony przez siebie w internecie lub w innych źródłach (rejstry: przedsiębiorców, VAT, wydanych licencji, giełdy transportowe itp.) numer i dokonanie weryfikacji osoby składającej ofertę oraz potwierdzenie autentyczności oferty przewozu. Uwaga. W przypadku ustalania numeru telefonu w internecie, należy go potwierdzić na kilku niezależnych stronach internetowych – w sieci mogą być fałszywe wizytówki.	Oszust	Bardzo duża
3.	Założenie: firma nie istnieje Sprawdzenie wiarygodności firmy oferenta w ogólnodostępnych europejskich lub krajowych rejestrach przedsiębiorców, VAT, wydanych licencji oraz na giełdach transportowych.	Oszust	Bardzo duża
4.	Sprawdzenie opinii o firmie oferenta na giełdach transportowych i forach internetowych. Uwaga. W sytuacji, gdy uzyskane informacje potwierdzą, że w przeszłości oszust podszycją się pod tę firmę, może to być przesłanką świadcząca o próbie przejęcia towaru przez tego samego lub innego oszusta. Zalecenie. Jeżeli taki oferent nie był wnikliwie zweryfikowany, należy go ponownie zweryfikować według metod opisanych w pkt. 1 i 2.	Oszust	Duża
5.	Otrzymanie od oferenta (głównie z krajów południowych) informacji o zmianie numerów rejestracyjnych pojazdów i/lub kierowcy. Uwaga. Taka informacja może być przesłanką świadcząca o próbie przejęcia towaru przez oszusta. Zalecenie. Jeżeli taki oferent nie był wnikliwie zweryfikowany, należy go ponownie zweryfikować według metod opisanych w pkt. 1 i 2.	Oszust (przesłanka)	Średnia
6.	Stwierdzenie osób różnych narodowości (głównie z krajów południowych) biorących udział w przewozie. Uwaga. Taka informacja może być przesłanką świadcząca o próbie przejęcia towaru przez oszusta. Zalecenie. Jeżeli taki oferent nie był wnikliwie zweryfikowany, należy go ponownie zweryfikować według metod opisanych w pkt. 1 i 2.	Oszust (przesłanka)	Średnia
7.	Potwierdzenie zgodności kraju i rejonu rejestracji pojazdu z adresem siedziby firmy, której dokumentami oferent się posługuje. Pomocne: www.tablicerejestracyjne.pl/tablice-rejestracyjne	Oszust (przesłanka)	Mała
8.	Założenie: firma istnieje Sprawdzenie wiarygodności firmy oferenta w ogólnodostępnych europejskich lub krajowych rejestrach przedsiębiorców, VAT, wydanych licencji oraz na giełdach transportowych.	Firma, której dokumentami posługuje się oferent	Bardzo mała
9.	Sprawdzenie zgodności danych na otrzymanych dokumentach i polisie OCP, z danymi uzyskanymi w internecie lub w innych źródłach.	Firma, której dokumentami posługuje się oferent	Bardzo mała
10.	Potwierdzenie autentyczności polisy OCP w zakładzie ubezpieczeń, który ją wystawił. Uwaga.1) W przypadku sfałszowania polisy przez oszusta, ta metoda weryfikacji może pozwolić na ujawnienie jego zamiarów.	Firma, której dokumentami posługuje się oferent (Oszust 1)	Bardzo mała (Duża 1)
11.	Wykonanie telefonu na podany przez oferenta numer w celu weryfikacji osoby składającej ofertę oraz potwierdzenie autentyczności oferty przewozu.	Oszust	Metoda nieskuteczna

- tam znajdujących się, a w szczególności numerów telefonów kontaktowych do dalszej weryfikacji oferenta;
8. Oszuści do zaboru towaru wykorzystują pojazdy skradzione w różnych regionach i różnych krajach. Podawane przez nich numery rejestracyjne będą więc wskazywać na kod regionu rejestracji inny niż właściwy dla siedziby wskazanej firmy lub nawet inny kraj, co powinno budzić wątpliwości spedytora i spowodować bardziej wnikliwą weryfikację oferenta;
  9. Często zdarza się, że otrzymywane dane kierowcy i skany dokumentów tożsamości wskazują na inny kraj pochodzenia, niż firma określona w dokumentach, którymi posługuje się oferent. Nie oznacza to, że w każdym przypadku oferentem jest oszust, ale stanowi przesłankę wskazującą na próbę wyludzenia zlecenia i wymaga sprawdzenia, czy nie ma innych wątpliwości co do zamiarów składającego ofertę;
  10. W sytuacji, gdy oszust otrzymał zlecenie przewozu, bardzo często dochodzi do zmiany pojazdu, który został wcześniej podany spedytorowi. Wynika to z faktu, iż oszust w chwili

Jerzy Różyk – jest absolwentem Wyższej Szkoły Ubezpieczeń i Bankowości w Warszawie. Ukończył studia inżynierskie w zakresie technicznej i ekonomicznej diagnostyki ubezpieczeniowej i likwidacji szkód oraz studia magisterskie w zakresie ubezpieczeń na tejże uczelni. Laureat wyróżnienia w konkursie organizowanym przez Rzecznika Ubezpieczonych, „Gazetę Ubezpieczeniową” oraz Fundacji Edukacji Ubezpieczeniowej za pracę magisterską pt. „Istota i zarządzanie ryzykiem kradzieżowym”. Ponad 29 lat w branży ubezpieczeniowej, w tym ponad 13 lat w obsłudze podmiotów sektora TSL w zakresie diagnostyki ryzyka transportowego, obsługi ubezpieczeń i szkód transportowych. Posiada uprawnienia Komisji Nadzoru Finansowego do świadczenia usług brokerskich w zakresie ubezpieczeń. Założyciel i właściciel Kancelarii Brokerskiej CDS, która specjalizuje się w ocenie ryzyka transportowego, prawie transportowym i ubezpieczeniach transportowych. Jego główną specjalnością są ryzyka kradzieżowe i związane z oszustwami.

nie pojazdu odbywa się jeszcze przed załadunkiem, zatem spedytor na tym etapie może jeszcze podjąć działania weryfikujące bez ryzyka utraty ładunku, a w razie potrzeby, wstrzy-

nał należytej weryfikacji przewoźnika przy pierwszym kontakcie, przy kolejnych na pewno nie będzie go weryfikował. W sytuacji, gdy tenże okaże się oszustem, kolejny tym razem wartościowy ładunek, którego przewóz zostanie mu zlecony, na pewno zostanie utracony.

Aby umieć ocenić, czy mamy do czynienia z wiarygodnym podwykonawcą, czy z oszustem należy wiedzieć, jakimi metodami posługują się oszuści transportowi, z jakich narzędzi korzystają i jak ich weryfikować. Większość środowiska transportowego niestety nie dysponuje odpowiednią wiedzą pozwalającą na wyeliminowanie ryzyka zlecenia przewozu fałszywemu przewoźnikowi. W niniejszej publikacji podam metody pozwalające na zidentyfikowanie oszusta, a tym samym pozwalające na uniknięcie zagrożenia utratą towaru i ponoszenia odpowiedzialności za powstałą szkodę.

Należy również mieć na uwadze, że wybór oszusta najczęściej wiąże się z rażącym niedbalstwem. Jak potwierdza liczne orzecznictwo, za rażące niedbalstwo może być uznane np. posłużenie się przewoźnikiem, który nie zapewnia należytego wykonania przewozu lub nie gwarantuje wypłaty odszkodowania. Rażącym niedbalstwem jest również niepodjęcie przez spedytora lub przewoźnika odpowiednich działań weryfikacyjnych, niekierowanie się ograniczonym zaufaniem wobec nowego kontrahenta, jak również bierność przy zatrudnianiu podwykonawcy. Utrata towaru wskutek zlecenia przewozu oszustowi stanowi dla ubezpieczycieli przesłankę do odmów odszkodowań, co powoduje, że zobowiązanie odszkodowawcze spoczywa na spedytorze i przewoźniku. Godzi to nie tylko w ich interes, ale również w interes nadawcy, który często zmuszony jest oczekiwać długie lata na uzyskanie odszkodowania, o ile takie odszkodowanie w ogóle uzyska. Należy zatem zadbać o to, aby pracownicy byli zaopatrzeni w stosowną wiedzę, która pozwoli na uniknięcie błędów i zaniedbań przy wyborze podwykonawców, a tym samym również na uniknięcie konsekwencji finansowych w związku z powstałymi w ich wyniku szkodami.

© Fotolia

ustalania warunków przewozu nie wiedział, jakim pojazdem będzie dysponował w dacie załadunku, gdyż nie został on jeszcze skradziony. Uzyskanie od oferenta informacji o zmia-

nać załadunek i wydanie towaru;

11. Oszuści w celu wzbudzenia zaufania wykonują dla spedycji kilka przewozów mniej wartościowych towarów. Jeżeli spedytor nie doko-